

Exekuce pro výživné.

Studie k alimentárnímu zákonu č. 4/1931.

Dr. Karel Gerlich (Brno).

Při vymáhání pohledávek tvoří zvláštní skupinu příspěvky alimentární, t. j. trvalé příspěvky na výživu určité osoby, kterou jest exekut povinen vyživovati. Povinnost alimentární má svůj původ v právu rodinném a nutno rozeznávati trojí její objem: výživu, výchovu a zaopatření. V ý ž i v o u rozumíme poskytování nejnutnějších životních potřeb, buď in natura nebo v peněžitých příspěvcích k opatření těchto nejnutnějších potřeb nezbytných. V ý c h o v o u rozumíme poskytnutí všech nutných prostředků a pomůcek dítěti k tomu, aby se mohlo připravití a náležitě vzdělati pro budoucí povolání. Konečně z a o p a t ř e n í m rozumíme poskytnutí všech prostředků denní potřeby a to buď jen nejnutnějších: stravy, oděvu a bytu, nebo také i dalších. V nejužším smyslu znamená alimentace pouze výživu, v širším smyslu se jí však užívá též pro označení výchovy neb zaopatření, které již mají širší objem. Výchovu lze poskytovat pouze dítěti, výživu neb zaopatření buď dítěti nebo osobě dospělé. Při exekuci stejně jako již v žalobě redukuje se všechny druhy alimentární povinnosti na povinnost k poskytování dávek peněžitých většího neb menšího rozsahu.

Ustanovení práva občanského o alimentaci se týkají jednak povinnosti rodičů k výživě a výchově dětí manželských i nemanželských, povinnosti manžela k výživě a zaopatření manželky, povinnosti descendentů k vyživování ascendentů a konečně smluvní povinnosti alimentární. Společným znakem všech těchto alimentárních povinností jsou stále se opětuující dávky, které se mohou v určitých obdobích vymáhati.

Dosud platné právo obsahovalo řadu ustanovení, zaručujících určité zvýšení právní ochrany alimentovaným osobám při vymáhání jejich alimentárních nároků. Tak zejména stanoví exekuční řád v § 292 nižší hranici pro existenční minimum dlužníka, jde-li o exekuci pro výživné, na rozdíl od jiných exekucí. Také vedení zajišťovací exekuce jest pro vymáhání výživného usnadněno (§ 372 ex. ř.).

Zákonem ze dne 16. prosince 1930 č. 4. Sb. z. a n. ex 1931 na ochranu osob oprávněných požadovati výživu, výchovu nebo zaopatření byly výhody právě jmenovaných osob při vymáhání výživného rozšířeny měrou dalekosáhlou.

Citovaný alimentární zákon jest budován na povinnosti k alimentaci zavázaného a obsahuje předpisy jednak civilní, jednak i trestní. Základním předpokladem pro použití zákona jest dle § 1 povinnost k v y k o n á v á n í v ý d ě l e č n é č i n n o s t i, kterou podle tohoto zákona má ten, kdo právně jest zavázán vyživovati, vychovávat nebo zaopatřiti jiného a nemá-li vlastního jmění, z kterého by náklady výživy, vychování neb zaopatření uhradil.

Porušení povinnosti v § 1 stanovené, způsobené osobou zavázanou, se stává skutkovou podstatou pro vznik určitých povinností osob třetích. V tom směru nutno rozeznávat zásadně trojí druh těchto osob třetích, respektive trojí právně relevantní vlastnosti těchto osob. Totiž osoby blízké osobě alimentací povinné, osoby se zákonnou alimentační povinností vůči osobě alimentací zavázané a konečně osoby ostatní. Při tom již z uvedených vlastností oněch osob plyne, že může určitá osoba mít současně dvě z uvedených právě vlastností, na př. osoba blízká může mít zároveň zákonnou alimentační povinnost vůči osobě alimentací povinné.

Za osoby blízké pokládá zákon nejbližší příbuzné povinného, totiž manžela, příbuzné povinného i jeho manžela v přímé linii, tedy ascendenty a descendenty, dále příbuzné v linii pobočné až do bratrance a sestřenice.

Povinnost těchto osob blízkých svrchu zmíněná spočívá v tom, že osoby tyto jsou povinny strpěti exekuci na mzdu neb odměnu osoby alimentací povinné i tenkrát, když žádná mzda neb odměna smluvena není a kdy vlastně osoba blízká není osobě alimentací povinné vůbec povinna nějakou mzdu nebo odměnu platiti; vede-li se však exekuce pro výživné, může vymáhající věřitel tuto předpokládanou mzdu neb odměnu zabaviti a poddlužník — osoba blízká osobě alimentací povinné — musí vymáhajícímu věřiteli odváděti zabavené částky tak, jako kdyby byl tento poddlužník povinen exekutovi obvyklou mzdu neb odměnu vypláceti. Zákon tu stanoví v § 2 odst. (1) nevyvratitelnou domněnku, že v případě, kdy osoba porušující trvale svou alimentační povinnost, koná trvale neb občasné práce nebo služby osobě blízké, platí pro stanovení jejího závazku a pro jeho vymáhání, že byla smluvena mzda neb odměna podle předběžného jejího vzdělání a schopností, splatná v obvyklých obdobích. Tato domněnka jest nejenom nevyvratitelná, nýbrž dokonce deroguje všem opačným právním jednáním. Zákon odnímá stranám smluvní volnost v tomto směru a dokonce nepřipouští ani kompensaci pohledávky zaměstnavatele — osoby blízké — vůči zaměstnanci-exekutovi, osobě alimentací povinné. Zaměstnavatel také nemůže namítati, že vyplatil osobě alimentací povinné mzdu nebo odměnu předem. Jedinou úlevu při této přísné právní domněnce dopouští zákon v ustanovení odst. 3. § 2, že domněnka neplatí pro dobu, o které zaměstnavatel prokáže, že nevěděl ani věděti nemusil o závazku zaměstnaného k alimentaci.

Prakticky se vynucuje povinnost osoby třetí právě popsaná žalobou poddlužnickou. Je nutno především vésti exekuci proti osobě alimentací povinné zabavením předpokládaného platu a když po příkázání příslušných částek k vybrání zaměstnavatelská osoba blízká tyto částky se zdráhá vyplatiti, žalovati tuto osobu jako poddlužníka na základě příkazního usnesení. V tomto sporu pak platí ona nevyvratitelná domněnka, jakož

i vyloučení určitých námitek zaměstnavatele, jak obé bylo právě vyličen.

Druhou skupinu třetích osob, kterým za určitých předpokladů vzniká povinnost platiti alimentární příspěvky za zavázaného, tvoří osoby, které sice nemají zákonné povinnosti, ale přes to poskytují výživu nebo jiné prostředky takové osobě, která jest povinna k alimentaci a tato osoba pro tuto podporu osobou třetí si nehledí své zákonem jí přikázané povinnosti k výdělečné činnosti. Za uvedených předpokladů ručí osoba třetí solidárně se zavázaným osobě oprávněné za dávky, této příslušející za dobu, po kterou se poskytování podpory dělo (§ 3 zák.). Tohoto ručení může býti osoba třetí zbavena jediné tehdy, když dokáže, že nevěděla nebo věděti nemusila o závazku podporovaného anebo že svou podporou maří, ztěžuje nebo omezuje ustanovení neb plnění závazku alimentárního.

Zajímavé jest srovnání obou povinností uvedených dvou skupin osob třetích, jež byly právě vyličený. Povinnost osoby cizí, bez zákonné alimentární povinnosti, jest vlastně daleko tíživější a přísnější než povinnost osoby blízké, ježto tato aspoň platí za služby jí prokázané, kdežto osobě cizí se za eventuelní od ní vymožené částky na alimentární příspěvky nedostane od exekuta žádné majetkové protihodnoty. Rozdíl mezi vynucováním obou povinností spočívá pak v tom, že v poslednějším případě nelze vésti exekuci a event. žalobu poddlužnickou. V případech solidárního ručení osoby cizí musí tato osoba na splnění svého solidárního ručení býti žalována. Předpokladem pro stanovení povinnosti zmíněné osoby cizí k dávkám výživného rozsudkem jest především bezvysledné vymáhání alimentárních částek na povinném, dále zanedbávání povinnosti dle § 1 zákona k vykonávání výdělečné činnosti povinným a konečně poskytování výživy neb jiných prostředků povinnému, aniž jest pro toto stanovena povinnost dotyčné osoby cizí.

Solidární závazek osoby třetí není nikterak snad omezen co do výše podle míry poskytnuté podpory, nýbrž vztahuje se na celé obnosy všech dávek za dobu, po kterou podpora povinnému osobou třetí byla poskytována.

Solidární závazek osoby třetí, poskytující zavázanému podporu, postihuje takovou osobu i tenkrát, když podporu poskytuje na základě své zákonné povinnosti, ale nad tuto povinnost a když pro tuto zvýšenou podporu porušuje zavázaný svou povinnost k výdělečné činnosti, §em 1 zákona stanovenou.

V případě, kdy takováto osoba třetí jest zároveň osobou zavázanému blízkou a zavázaný koná pro ni práce, může dojíti ke kumulaci povinnosti osoby třetí dle § 2 a § 3 zákona. Osoba z alimentární povinnosti oprávněná si může vybrati buď vymáhání výživného exekucním zabavením předpokládaného platu anebo vymáhání z titulu solidárního závazku. Může také oba prostředky spojití a domáhati se nejprve exekucním zabavením platu uspokojení svého nároku a pak, nedostačuje-li výtěžek exekuce ku krytí pohledávky, vymáhati zbytek žalo-

bou na základě solidárního závazku osoby třetí. Z důvodů praktických však bude lépe hned žalovati z titulu solidárního závazku, neboť takto se dojde co nejdříve plného uspokojení, kdežto exekuční zabavení platu se v takovém případě jistě neobejde bez žaloby poddlužnické, kterou se pak celé provedení exekuce jen prodlouží.

Zákon obsahuje v §§ 5, 6 a 7 další nové výsady pro exekuci pro výživné. Dle § 5 nemusí osoba z alimentární povinnosti oprávněná v žádosti o prozatímní opatření prokazovati listinou svou pohledávku (§ 389 ex. ř.) ani osvědčiti, že by se jinak dobytí dávek zmařilo nebo značně ztížilo (§ 379, ods. 2. ex. ř.). Také zajišťovací exekuce pro výživné byla šem 6 zákona ještě více usnadněna. § 372 ex. ř. byl právě citovaným ustanovením novelován do té míry, že není třeba k povolení zajišťovací exekuce pro výživné, aby již jednou byla vedena exekuce, nýbrž stačí, že se exekuce zahajuje. Může proto hned s prvním povolením uhrazovací exekuce pro výživné býti současně povolena exekuce zajišťovací a to na dobu nejdéle jednoho roku. Nastalou dospělostí mění se tato sama sebou v exekuci uhrazovací (§ 6 odst. 3. zák.), takže není třeba nového exekučního povolení. Při povolování zajišťovací exekuce pro výživné neplatí předpis § 370 ex. ř., nýbrž stačí jakýkoliv exekuční titul a není třeba osvědčovati ohrožení dobytí vymáhaných dávek (§ 6 odst. 2. zák.) stejně při prozatímním opatření (§ 5 zák.), jak již shora bylo uvedeno.

Některé zvláštnosti sovětského civilního soudního řádu.

Dr. Fr. Š t a j g r (Bratislava).

(Dokončení.)

Zdůrazňování veřejného zájmu v sovětském civilním procesu se projevuje v tom, jak je upravena dispozice stran s předmětem sporu. Jejich situace v tomto směru je jiná před tím, než se záležitost dostane k soudu, a jiná potom, jakmile se stane předmětem soudního sporu. V prvním stadiu je jejich volnost zásadně úplná, ovšem jen v rámci materielněprávních předpisů, jež ji v různých směrech značně zúžují, o čemž se zde nemožno šířit. Strana se jen nemůže vzdáti práva obrátiti se se svým nárokem na soud, neboť takové vzdání se prohlašuje čl. 2. obč. zák. neúčinným. Avšak to ji nezabavuje možnosti uzavřítí s odpůrcem smlouvu o volbě rozhodčího (rozhodčích) a o odevzdání sporu jemu (jim) k rozhodnutí (čl. 199. a příloha I. k hl. XXII. civ. proc. kod.) za předpokladu, že tato smlouva je notářsky ověřena (čl. 199.) a že nejde o výjimečné případy uvedené v pozn. 1. (3.) čl. 1. přílohy I. Na otázku, zda prokurátor je